

Tisková zpráva

Postoje a aktivity české společnosti vzhledem k životnímu prostředí – květen 2018

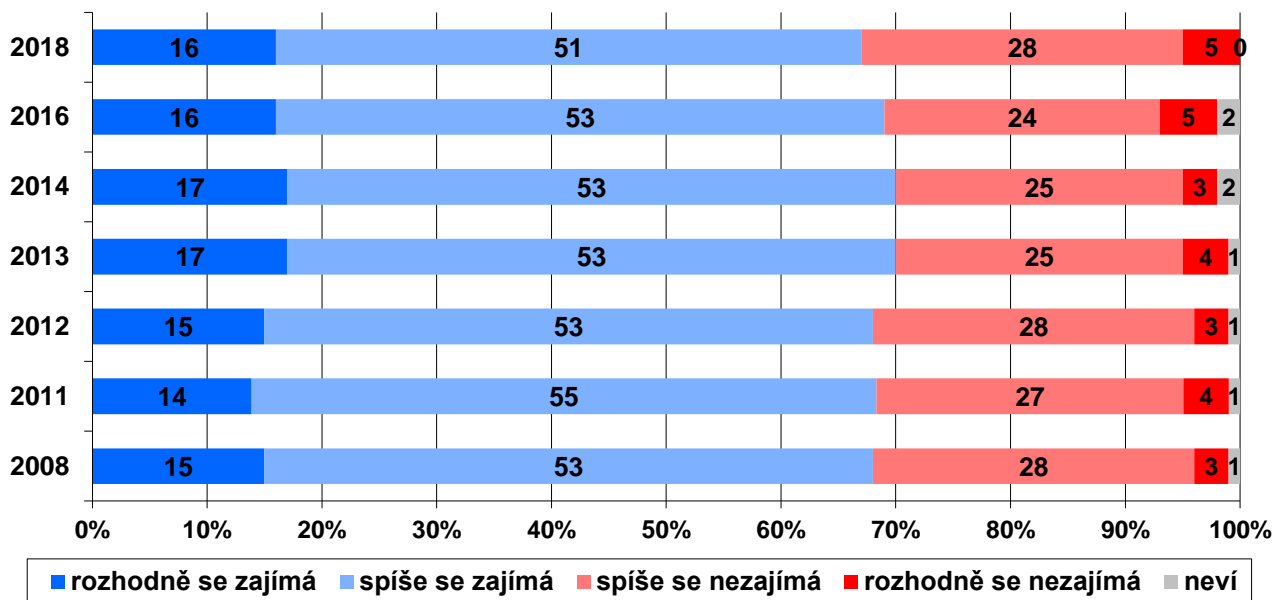
- ⊙ O informace spojené s šetrným chováním k životnímu prostředí se zajímají více než dvě třetiny (67 %) české veřejnosti, oproti tomu třetina (33 %) se nezajímá.
- ⊙ Více než tři pětiny (61 %) respondentů mají dle svých slov dostatek informací o šetrném chování k životnímu prostředí, naopak třetina (33 %) jich má nedostatek.
- ⊙ Z prospěšných aktivit pro životní prostředí české domácnosti nejvíce třídí běžný (85 %) a nebezpečný (78 %) odpad, nejméně pak omezují jízdy autem (21 %) a nakupují biopotraviny (20 %).
- ⊙ V posledních pěti letech se čtvrtina (25 %) dotázaných zúčastnila nějaké aktivity na ochranu přírody (např. brigády, obnovy zeleně).

Zpracovala:
Radka Hanzlová
Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.
Tel.: 210 310 583; e-mail: radka.hanzlova@soc.cas.cz

V rámci květnového šetření CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., položilo všem dotázaným otázky zaměřené na životní prostředí. První otázka zjišťovala zájem o informace spojené s šetrným chováním k životnímu prostředí, druhá otázka dala respondentům prostor k vyjádření subjektivního pocitu informovanosti o šetrném chování k životnímu prostředí, třetí otázka mapovala vlastní praktiky domácností respondentů v kontextu životního prostředí a čtvrtá otázka zkoumala občanské aktivity respondentů vzhledem k ochraně životního prostředí.

Graf 1: Zájem o informace, jak se šetrně chovat k životnímu prostředí (%)¹

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost 12. – 24. 5. 2018, 1008 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

¹ Znění otázky: „Zajímáte se o informace, jak se šetrně chovat k životnímu prostředí? Možnosti odpovědí: rozhodně se zajímáte, spíše se zajímáte, spíše se nezajímáte, rozhodně se nezajímáte.“

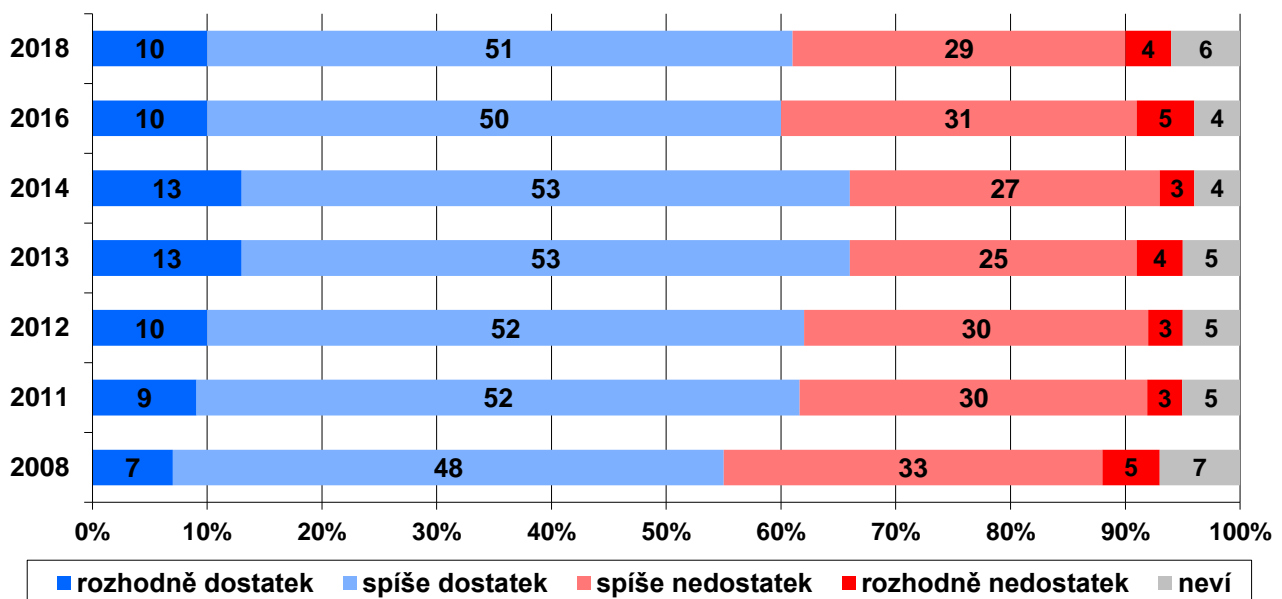
Jak je patrné z grafu 1, více než dvě třetiny (67 %) české veřejnosti se o informace spojené s šetrným chováním k životnímu prostředí zajímají, z toho 16 % se o tyto informace „rozhodně zajímá“ a 51 % „spíše zajímá“. Oproti tomu jedna třetina (33 %) obyvatel České republiky se o informace spojené s šetrným chováním k životnímu prostředí nezajímá, z toho se 28 % obyvatel „spíše nezajímá“ a 5 % se „rozhodně nezajímá“.

Z hlediska časového srovnání, které rovněž zaznamenává graf 1, vidíme, že zájem o informace spojené s šetrným chováním k životnímu prostředí se v porovnání s předcházejícím šetřením z roku 2016 téměř nezměnil a obecně zůstává po celou dobu sledování (od roku 2008) velmi stabilní (zájem dlouhodobě vyjadřují přibližně dvě třetiny dotázaných a nezájem přibližně jedna třetina).

Podrobnější analýza ukazuje, že zájem o informace spojené s šetrným chováním k životnímu prostředí se zvyšuje s rostoucím nejvyšším dosaženým vzděláním a s rostoucí spokojeností s vlastním životem a také se zlepšujícím se subjektivním hodnocením životní úrovně domácnosti respondenta. O tyto informace se dále více zajímají ženy než muži (zajímá se 63 % mužů a 72 % žen) a dotázaní z Plzeňského a Jihomoravského kraje.

Graf 2 zobrazuje rozložení odpovědí na otázku, zdali si respondent myslí, že má dostatek či nedostatek informací o tom, jak se šetrně chovat k životnímu prostředí. Přibližně tři pětiny (61 %) respondentů deklarují dostatečnou informovanost, z toho 10 % volilo odpověď „rozhodně dostatek“ a 51 % volilo odpověď „spíše dostatek“. Oproti tomu třetina (33 %) respondentů vnímá svoji informovanost jako nedostatečnou, z toho 29 % volilo odpověď „spíše nedostatek“ a 4 % odpověď „rozhodně nedostatek“. Zbýlých 6 % dotázaných se nedokázalo vyjádřit a zvolilo variantu „nevím“.

Graf 2: Vnímání dostatku/nedostatku informací, jak se chovat k životnímu prostředí (%)²

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost 12. – 24. 5. 2018, 1008 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Časové srovnání (viz graf 2) ukazuje, že v porovnání s minulým výzkumem z roku 2016 se názory lidí na to, zda mají dostatek nebo nedostatek informací o šetrném chování k životnímu prostředí, nezměnily a dosahují podobných hodnot jako v letech 2011 a 2012. V mezidobí, tj. v letech 2013 a 2014, bylo zaznamenáno mírné zvýšení (přibližně o 5 procentních bodů) podílu těch, kteří mají dostatek informací a podíl těch, kteří tyto informace vnímají jako nedostatečné, poklesl na hranici 30 % dotázaných. Naopak v prvním měření v roce 2008 byl naměřen nejnižší podíl těch, kteří deklarují, že mají dostatek informací (55 %) a nejvyšší podíl dotázaných s opačným názorem (38 %).

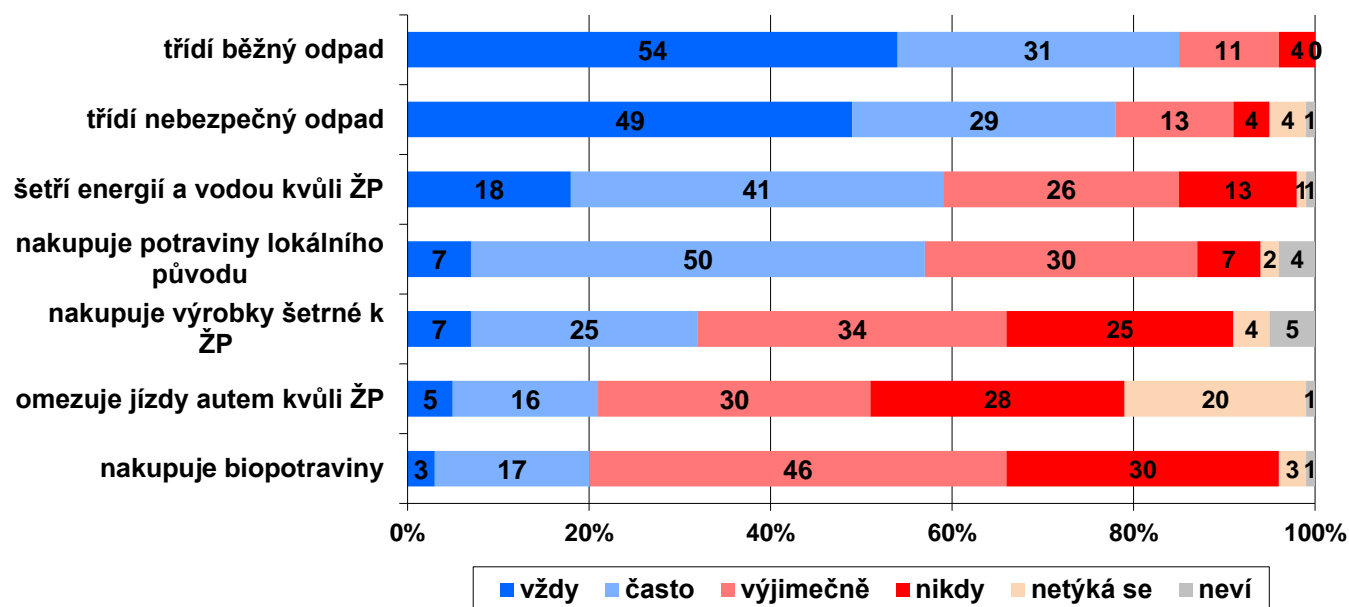
² Znění otázky: „Máte dostatek, či nedostatek informací o tom, jak se šetrně chovat k životnímu prostředí? Možnosti odpovědí: rozhodně dostatek, spíše dostatek, spíše nedostatek, rozhodně nedostatek.“

Jak ukazuje podrobnější analýza, zájem o informace, jak se šetrně chovat k životnímu prostředí, do velké míry ovlivňuje vnímání vlastní informovanosti o šetrném chování k životnímu prostředí. Lidé, kteří vyjadřují zájem o informace, jak se šetrně chovat k životnímu prostředí, významně častěji uvádějí, že mají těchto informací dostatek. Konkrétně 71 % z těch, co se zajímají, hodnotí informace jako dostatečné, zatímco z těch, co se nezajímá, je jako dostatečné hodnotí pouze 40 % dotázaných. Signifikantní vliv na to, zda si lidé myslí, že mají dostatek informací o šetrném chování k životnímu prostředí, hraje vzdělání – konkrétně hodnocení dostatku informací vzrůstá s nejvyšším dosaženým vzděláním (dostatek vyjádřilo 52 % dotázaných se základním vzděláním, 58 % se středním vzděláním bez maturity nebo vyučením, 62 % se středním vzděláním s maturitou a 73 % s vysokoškolským vzděláním). Dotázaní, kteří jsou více spokojeni s vlastním životem a deklarují dobrou životní úroveň vlastní domácnosti, častěji hodnotí informace jako dostatečné. Větší dostatečnost informací týkajících se šetrného chování k životnímu prostředí rovněž vyjádřili dotázaní z Libereckého kraje, nedostatečnost naopak dotázaní z kraje Karlovarského.

Další otázka našeho výzkumu se zaměřila na chování domácností respondentů vzhledem k životnímu prostředí (viz graf 3). Více jak čtyři pětiny domácností třídí běžný odpad (85 %), téměř čtyři pětiny domácností (78 %) odevzdávají/třídí nebezpečný odpad, necelé tři pětiny domácností šetří energiemi a vodou z důvodu ochrany životního prostředí (59 %) a nakupují potraviny lokálního původu (57 %). Zbylé aktivity praktikuje již podstatně méně domácností. Konkrétně necelá jedna třetina (32 %) nakupuje výrobky šetrné k životnímu prostředí, přibližně pětina domácností pak omezuje z důvodu ochrany životního prostředí jízdy autem (21 %) a nakupuje biopotraviny (20 %).

Za pozornost stojí, že chování domácností není nijak propojeno s hodnocením situace v ochraně životního prostředí (vlastní omezení jízdy auty nesouvisí s hodnocením zatíženosti životního prostředí automobilovou dopravou, položky zjišťující chování vlastní domácnosti nekorelují s chováním občanů k životnímu prostředí, šetření energií a vodou v domácnosti nekoreluje s úsporností občanů).

Graf 3: Aktivity domácností vzhledem k životnímu prostředí (%)³

Zdroj: CVVM SOř AV řR, v.v.i., Naře spoleřnost 12. – 24. 5. 2018, 1008 respondentř starřřch 15 let, osobnř rozhovor.

Analřza vztahu mezi sebehodnocenřm řivotnř řrovnř domřcnosti respondenta a aktivitami jeho domřcnosti zaměřenřmi na řivotnř přstředř ukazuje zcela zřsadnř rozdřl mezi domřcnostmi s dobrou a řpatnou řivotnř řrovnř. Co se třře třřdřnř odpadu, tak „vřdy“ třřdř jak břžnř, tak nebezpeřnř odpad kolem 60 %, resp. 57 % domřcnostř s

³ Znřnř otřzky: „Pokud jde o Vař domřcnost a odevzdřvate, třřdřte nebezpeřnř odpad, b) třřdřte břžnř odpad, c) nakupujete biopotraviny, d) řřdřte se při nřkupu vřrobkř (např. pracřch přřřskř) třm, zda jsou řetrnř k řivotnřmu přstředř, e) omezujete jřzdy autem z dřvodu ochrany řivotnřho přstředř, f) řetřte energiemi a vodou z dřvodu ochrany řivotnřho přstředř, g) nakupujete potraviny lokřlnřho přvodu?“ Mořnosti odpovřdř: vřdy, řasto, vřjimečně, nikdy, netřkř se.

dobrou životní úroveň a jen 40 %, resp. 36 % domácností se špatnou životní úrovní. Nikdy nenakupují biopotraviny necelé tři pětiny domácností se špatnou životní úrovní a jen přibližně jedna pětina domácností s dobrou životní úrovní. Podobně výrobky šetrné k životnímu prostředí nenakupují nikdy dvě pětiny domácností se špatnou životní úrovní a jen přibližně pětina domácností s dobrou životní úrovní. U omezení jízdy autem jsou rozdíly mezi domácnostmi malé (u součtu odpovědí „vždy“ + „často“ 22 % ku 15 % ve prospěch dobré životní úrovně), podstatné je, že se tento bod netýká téměř 40 % domácností se špatnou životní úrovní a jen 12 % domácností s dobrou životní úrovní. I v šetření s vodou a energiemi jsme zjistili podstatný rozdíl: 9 % (dobrá životní úroveň) ku 29 % (špatná životní úroveň) u odpovědi „nikdy“. Nepochybně u nákupu biopotravin a výrobků šetrných k životnímu prostředí má vliv cena (která se ale neprojevuje u šetření vodou), ale s tříděním odpadů nepochybně souvisí to, že špatná/dobrá životní úroveň je často spojena s nižším/vyšším vzděláním.

Detailnější analýza vztahu mezi vzděláním respondenta a aktivitami jeho domácnostmi zaměřenými na životní prostředí odhalila, že se vzrůstajícím vzděláním respondenta výrazně vzrůstá počet lidí třídících jak běžný, tak nebezpečný odpad. Lidé s vysokoškolským vzděláním taktéž signifikantně častěji volí odpověď „často“ u otázky, zdali nakupují biopotraviny a potraviny lokálního původu. Opačně je tomu u lidí se základním vzděláním. Analýza dále ukazuje, že domácnosti respondentů s vysokoškolským vzděláním signifikantně častěji šetří energiemi a vodou z důvodu ochrany životního prostředí.

Z časového srovnání, které zobrazuje následující tabulka 1, vidíme, že v porovnání s předchozím šetřením z roku 2017 došlo u většiny aktivity ke statisticky významným změnám, a aktuální hodnoty se tak vrátili na úroveň z roku 2016. Statisticky významně vzrostl podíl domácností, které nakupují výrobky k šetrnému prostředí (o 8 procentních bodů), nakupují biopotraviny, šetří energiemi a vodou a omezují jízdy autem kvůli životnímu prostředí (shodně o 4 procentní body). Paralelně s nárůstem došlo u všech těchto aktivit ke snížení podílů domácností, které je nedělají (pokles mezi 4 až 7 procentními body).

Tabulka 1: Aktivity domácností vzhledem k životnímu prostředí (%) – časové srovnání

	2002	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
	+/-	+/-	+/-	+/-	+/-	+/-	+/-	+/-	+/-	+/-	+/-	+/-	+/-	+/-	+/-
Třídí běžný odpad	56/42	67/32	74/24	76/23	78/21	81/18	80/18	82/18	82/18	83/16	83/16	87/13	85/15	87/13	85/15
Třídí nebezpečný odpad	57/36	70/16	72/24	71/18	72/20	71/21	75/19	74/22	76/18	79/17	77/17	81/15	79/15	78/15	78/17
Šetří energií a vodou kvůli ŽP	40/56	42/54	46/50	48/46	53/44	48/48	47/50	49/48	53/44	53/44	54/44	53/45	58/39	55/44	59/39
Nakupuje potraviny lokálního původu	-/-	-/-	-/-	-/-	-/-	-/-	-/-	-/-	-/-	-/-	-/-	-/-	56/39	-/-	57/37
Nakupuje výrobky šetrné k ŽP	43/44	26/61	31/56	32/54	34/55	29/59	29/61	27/64	26/62	28/63	27/63	24/67	29/61	24/66	32/59
Omezuje jízdy autem kvůli ŽP	16/75	15/76	18/73	17/57	15/57	12/61	13/64	17/65	19/60	20/62	22/62	18/63	20/62	17/62	21/58
Nakupuje biopotraviny	-/-	-/-	-/-	-/-	-/-	12/82	11/85	12/85	10/83	13/85	15/81	15/81	17/79	16/81	20/76

Poznámka: Údaje v tabulce představují součty podílů odpovědí „vždy“ + „často“ / „výjimečně“ + „nikdy“. Dopočet do 100 % tvoří odpovědi „nevím“ a „netýká se“. Položky jsou seřazeny sestupně dle aktuálních výsledků.

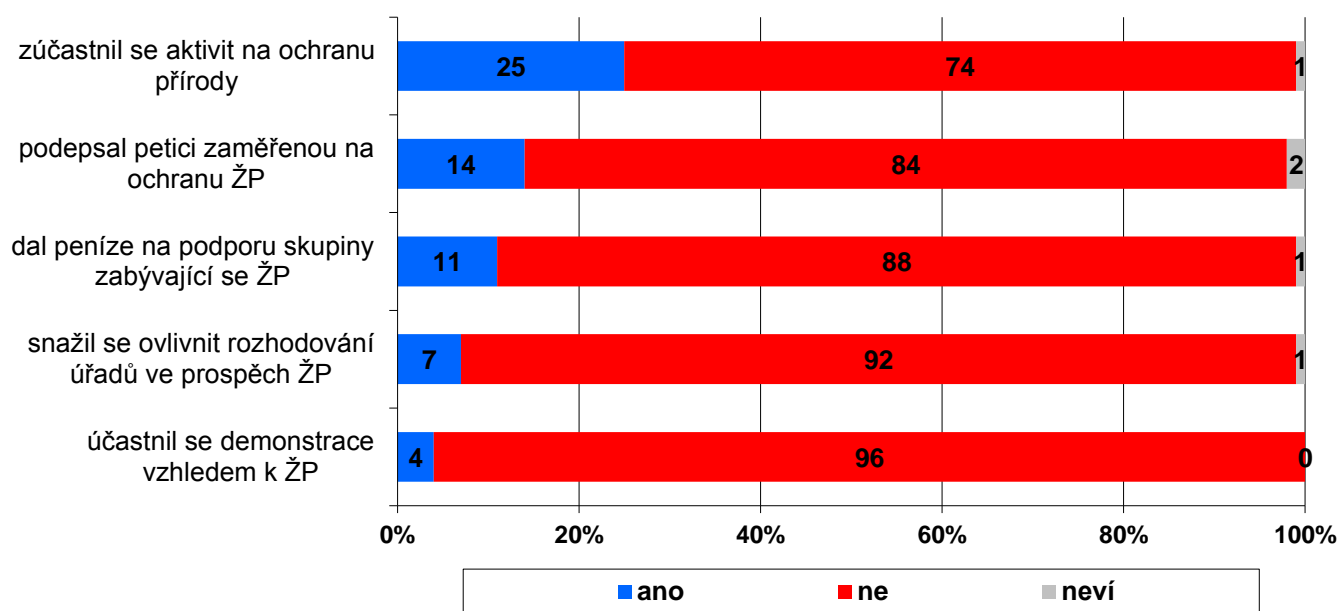
Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost.

Z dlouhodobé časové perspektivy můžeme u všech položek sledovat určitý vývoj. Od roku 2002 téměř neustále postupně roste podíl domácností třídících jak běžný, tak nebezpečný odpad, který v obou případech dosáhl maxima v roce 2015 (běžný odpad 87 %, nebezpečný odpad 81 %) a v případě běžného odpadu i v roce 2017. Podíl domácností, které šetří energií a vodou kvůli ochraně životního prostředí, vzrostl od počátku sledování v roce 2002 do současnosti o 19 procentních bodů na dosud nejvyšší úroveň (59 %). Podíl domácností omezujících jízdu autem v posledních letech kolísá kolem úrovně 20 %, přičemž aktuálně se díky vzestupu přiblížil úrovni maxima dosaženého v roce 2014. Podíl domácností, které nakupují biopotraviny, od roku 2002 do roku 2018 vzrostl o 8 procentních bodů na

dosud maximální úroveň (20 %). Pouze u položky, zda domácnosti nakupují výrobky šetrné k životnímu prostředí, od počátku sledování v roce 2002 poklesl podíl těch domácností, které je kupují (ze 43 % na současných 32 %), zde jsme však výrazný pokles zaznamenali již mezi roky 2002 a 2004 (ze 43 % na 26 %). Podíl domácností nakupujících potraviny lokálního původu se oproti minulému šetření v roce 2016, kdy byl měřen poprvé, nezměnil a zůstal lehce pod úrovní tří pětín.

Graf 4 zobrazuje podíly respondentů, kteří se v posledních pěti letech nějak občansky angažovali vzhledem k ochraně životního prostředí. Čtvrtina respondentů (25 %) se zúčastnila aktivity za účelem ochrany přírody, přibližně sedmina respondentů (14 %) podepsala petici zaměřenou na ochranu životního prostředí, o málo více než desetina (11 %) respondentů dala peníze na podporu nějaké skupiny či hnutí zabývající se ochranou životního prostředí, 7 % dotázaných se snažilo ovlivnit rozhodování úřadů ve prospěch životního prostředí a pouze malý podíl respondentů (4 %) se zúčastnil protestu či demonstrace na podporu životního prostředí.

Graf 4: Občanská angažovanost v posledních pěti letech vzhledem k životnímu prostředí (%)⁴

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost 12. – 24. 5. 2018, 1008 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Podrobnější analýza ukazuje, že vzdělání často významně ovlivňuje, zdali respondent podnikl některou z občanských aktivit vzhledem k životnímu prostředí. Vysokoškolsky vzdělání respondenti v posledních pěti letech významně častěji, vzhledem k životnímu prostředí, podepsali petici, zúčastnili se nějaké aktivity na ochranu přírody či se snažili ovlivnit rozhodování úřadů. Dále byla zjištěna souvislost mezi zájmem o informace týkající se šetrného chování k životnímu prostředí, vlastním hodnocením dostatku či nedostatku informací o tom, jak se k životnímu prostředí šetrně chovat a participací na občanských aktivitách vzhledem k životnímu prostředí. Konkrétně lidé, kteří se zajímají o informace týkající se šetrného chování k životnímu prostředí, významně častěji podepsali petici, zúčastnili se nějaké aktivity na ochranu přírody a snažili se ovlivnit rozhodování úřadů. Dotázaní, kteří uvedli, že mají dostatek informací o šetrném chování k životnímu prostředí, výrazně častěji rovněž participovali na výše uvedených aktivitách a navíc dali peníze na podporu nějaké skupiny zabývající se ochranou životního prostředí.

Tabulka 2 zobrazuje časovou řadu měření jednotlivých forem občanské angažovanosti zaměřené na životní prostředí. V roce 2018, oproti roku 2016, se statisticky významně snížil podíl těch, kteří se zúčastnili nějaké aktivity na ochranu životního prostředí na dosud nejnižší hodnotu (25 %) a zároveň narostl podíl opačných odpovědí (shodně o 4

⁴ Znění otázky: „V posledních pěti letech jste a) podepsal petici týkající se životního prostředí, b) dal peníze na podporu nějaké skupiny, hnutí, které se zabývá ochranou životního prostředí, c) zúčastnil se protestu nebo demonstrace, které se týkaly životního prostředí, d) zúčastnil se aktivit na ochranu přírody – např. brigády, obnovy zeleně, e) snažil se ovlivnit (např. dopisem, účastí na jednání zastupitelstva) rozhodování úřadů ve prospěch životního prostředí?“ Možnosti odpovědí: ano, ne.

procentní body). Zároveň pouze u této aktivity došlo od počátku sledování v roce 2004 ke snížení aktivity českých občanů, u ostatních zůstávají podíly pozitivních i negativních vyjádření dlouhodobě stabilní.

Tabulka 2: Občanská angažovanost vzhledem k životnímu prostředí (%) – časové srovnání

	2004	2005	2006	2007	2008	2011	2013	2014	2016	2018
	+/-	+/-	+/-	+/-	+/-	+/-	+/-	+/-	+/-	+/-
Zúčastnil se aktivit na ochranu přírody	33/66	34/66	37/62	34/65	35/64	26/73	27/72	26/74	29/70	25/74
Podepsal petici	14/82	13/85	16/82	17/81	15/84	17/81	17/81	18/80	17/81	14/84
Dal peníze na podporu skupiny zabývající se ŽP	11/87	14/84	12/86	13/86	13/85	14/85	12/87	12/86	11/87	11/88
Snažil se ovlivnit rozhodování úřadů	-/-	-/-	-/-	-/-	10/90	9/90	8/92	8/91	9/90	7/92
Účastnil se demonstrace	5/95	4/96	5/94	5/94	6/94	5/94	6/93	7/92	4/95	4/96

Poznámka: Údaje v tabulce představují podíl odpovědí „ano“ / „ne“. Dopočet do 100 % tvoří odpověď „nevím“.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost.

Technické parametry výzkumu

<i>Výzkum:</i>	<i>Naše společnost, v18-05</i>
<i>Realizátor:</i>	<i>Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.</i>
<i>Projekt:</i>	<i>Naše společnost – projekt kontinuálního výzkumu veřejného mínění CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i.</i>
<i>Termín terénního šetření:</i>	<i>12. – 24. 5. 2018</i>
<i>Výběr respondentů:</i>	<i>Kvótní výběr</i>
<i>Kvóty:</i>	<i>Kraj (oblasti NUTS 3), velikost místa bydliště, pohlaví, věk, vzdělání</i>
<i>Zdroj dat pro kvótní výběr:</i>	<i>Český statistický úřad</i>
<i>Reprezentativita:</i>	<i>Obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let</i>
<i>Počet dotázaných:</i>	<i>1008</i>
<i>Počet tazatelů:</i>	<i>227</i>
<i>Metoda sběru dat:</i>	<i>Osobní rozhovor tazatele s respondentem - kombinace dotazování CAPI a PAPI</i>
<i>Výzkumný nástroj:</i>	<i>Standardizovaný dotazník</i>
<i>Otázky:</i>	<i>OE.38, OE.39, OE.2, OE.26</i>
<i>Kód zprávy:</i>	<i>oe180629</i>
<i>Zveřejněno dne:</i>	<i>29. června 2018</i>
<i>Zpracovala:</i>	<i>Radka Hanzlová</i>

Slovníček pojmů:

Kvótní výběr – napodobuje strukturu základního souboru (u nás je to obyvatelstvo České republiky starší 15 let) pomocí nastavení velikosti vybraných parametrů, tzv. kvót. Jinými slovy kvótní výběr je založen na stejném procentuálním zastoupení vybraných vlastností. Pro tvorbu kvót používáme údaje z Českého statistického úřadu. V našich výzkumech jsou stanoveny kvóty na pohlaví, věk, vzdělání, region a velikost obce. Vzorek je tedy vybrán tak, aby procentuální podíl např. mužů a žen ve vzorku odpovídal procentuálnímu podílu mužů a žen v každém kraji ČR. Podobně je zachován procentuální podíl obyvatel jednotlivých krajů ČR, občanů různých věkových kategorií, lidí s různým stupněm dosaženého vzdělání a z různých velkých obcí.

Reprezentativní výběr je takový výběr z celé populace, z jehož vlastností se dá platně usuzovat na vlastnosti celé populace. V našem případě to tedy znamená, že respondenti jsou vybráni tak, abychom zjištěné údaje mohli zobecnit na obyvatele České republiky starší 15 let.

Centrum pro výzkum veřejného mínění (CVVM) je výzkumným oddělením Sociologického ústavu AV ČR, v.v.i.. Jeho historie sahá do roku 1946, kdy jako součást Ministerstva informací začal fungovat Československý ústav pro výzkum veřejného mínění. Současné Centrum vzniklo v roce 2001 převedením svého předchůdce (IVVM) z Českého statistického úřadu do Sociologického ústavu AV ČR, v.v.i.. Včlenění do vědecké instituce zaručuje kvalitní odborné zázemí a kredit pracoviště; jako součást akademického prostředí musí CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., splňovat veškeré nároky a dosahovat tak té nejvyšší odborné úrovně. Hlavní náplní práce oddělení je výzkumný projekt Naše společnost, v jehož rámci je prováděno deset šetření ročně. Jedná se o průzkum veřejného mínění na reprezentativním vzorku české populace od 15 let, kterého se vždy účastní přibližně 1000 respondentů. Omnibusová podoba dotazníku umožňuje pokrýt velkou šíři námětů, a do šetření jsou proto pravidelně řazena politická, ekonomická i další obecně společenská témata. Jsou využívány jak opakované otázky, které umožňují sledovat vývoj zkoumaných jevů, tak náměty nové, reagující na aktuální dění. Díky dlouhodobému a kontinuálnímu charakteru je tento vědecký projekt zkoumání veřejného mínění v České republice ojedinělý.

|